

F. SPECIES, ROCKS AND HUNTING TROPHIES

F1 The Nature Conservation Objects Act

Kaitstavate loodusobjektide seadus

Vastu võetud 1. juunil 1994. a.

1. peatükk

Üldsätted

Paragrahv 1. Seaduse ülesanne

Kaitstavate loodusobjektide seadus kehtestab erilist kaitset vajavate loodusobjektide kaitse alla (looduskaitse alla) võtmise korra ja kaitse olemuse ning sätestab maaomanike ja -valdajate ning teiste isikute õigused ja kohustused kaitstavate loodusobjektide suhtes.

Paragrahv 2. Kaitstavad loodusobjektid

(1) Kaitstavad loodusobjektid on:

- kaitsealad,
- kaitstavad looduse üksikobjektid,
- kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid.

(2) Kaitseala on inimtegevusest puutumatuna hoitav või looduskaitse erinõuete kohaselt kasutatav kaitse alla võetud ala, millel kaitstakse, uuritakse ja tutvustatakse loodus- ja/või kultuuriobjekte, taime-, seene- ja loomaliike (edaspidi liike), kooslusi, ökosüsteeme, maastikke ja nende mitmekesisust. Kaitsealattüübid on:

- rahvuspark,
- looduskaitseala,
- maastikukaitseala (looduspark),
- programmiala.

(3) Kaitstav looduse üksikobjekt on kaitse alla võetud teadusliku, ajaloolis-kultuurilise või esteetilise väärtusega elus- või eluta looduse objekt nagu puu, rändrahn, juga, pank, astang, koobas, paljand ja karst või nende rühm.

(4) Kaitsealune liik, kivistis või mineraal on Eestis looduslikult esinev ohustatud, haruldane, teaduslikku, looduskaitsealast, esteetilist või koduloolist väärtust omav taime-, seene- või loomaliik või selle taksonoomiline üksus, kivistis või mineraal, mis on võetud looduskaitse alla. Kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid jaotatakse kaitsekorra ranguse ja eripära järgi I, II ja III kategooriasse.

Paragrahv 3. Loodusobjekti kaitse alla võtmise eeldused

Loodusobjekti kaitse alla võtmise eelduseks on selle ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis- kultuuriline, looduskaitsealane või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus.

Paragrahv 4. Kaitstava loodusobjekti omanike ja õigusliku kaitse võrdsus

(1) Kaitstav loodusobjekt võib olla nii avalik-õigusliku kui eraõigusliku isiku omandis.

(2) Kõikidele kaitse alla võetud loodusobjektidele tagatakse võrdne õiguslik kaitse, sõltumata omanikust või sellest, kes objekti kaitse alla võttis.

Paragrahv 5. Loodusobjekti kaitse alla võtmine

(1) Rahvuspargid ning I kategooria kaitsealused liigid määratakse käesoleva seadusega.

(2) Looduskaitsealad, maastikukaitsealad, looduse üksikobjektid ning II ja III kategooria kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid võetakse kaitse alla Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras.

(3) Kaitse alla võtmine toimub taotluse alusel, millele on lisatud maaomaniku, kohaliku omavalitsuse, maavalitsuse ja Keskkonnaministeeriumi arvamus. Taotluste esitamise ja läbivaatamise korra kehtestab Vabariigi Valitsus.

(4) Kaitseala jagunemise eriosadeks (võõnditeks) ning neis käesoleva seaduse paragrahvide 11-13 alusel rakendatavate kitsenduste ja kohustuste ulatus kehtestab kaitse-eeskirja kujul Vabariigi Valitsus.

(5) Kaitstaval looduse üksikobjektil käesoleva seaduse paragrahv 19 alusel rakendatavate kitsenduste ja kohustuste ulatus kehtestatakse kaitse-eeskirja kujul Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras.

(6) Loodusobjekti kaitse alla võtmise otsusega määratakse kaitse eesmärk.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 5.1. Kaitsekorralduskava

(1) Kaitsekorralduskava koostatakse rahvusparkide ja looduskaitsealade kaitse eesmärgil tehtava kavandamiseks.

(2) Keskkonnaminister võib määrata kaitsekorralduskava koostamise käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatavate kaitstavate loodusobjektide kaitse korraldamiseks, kui:

1) keskkonnaseisund või selle muutus ohustab või võib ohustada kaitse eesmärki;

2) majandustegevus kaitsealal või väljaspool kaitseala ohustab või võib ohustada keskkonnaseisundit kaitsealal;

3) leitakse, et kaitsealuse liigi kaitseks seni rakendatud abinõud ei taga liigi säilimist.

(3) Kaitsekorralduskava koostatakse käesoleva seaduse ja kaitse-eeskirjaga sätestatud nõuetest lähtudes. Kaitsekorralduskava on tegevuse eeslisjärjestamise ja planeeringu koostamise alus.

(4) Kaitsekorralduskava koostamise korra kehtestab ja kaitsekorralduskava kinnitab keskkonnaminister.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 6. Kaitstava loodusobjekti valitseja

(1) Kaitstava loodusobjekti valitseja on riigiasutus, kellele on käesolevas seaduses ettenähtud ulatuses ja korras antud kaitseala või kaitstava looduse üksikobjekti valitsemise volitus.

(2) Kaitsealal moodustatud administratsioon on selle kaitseala valitseja kui Keskkonnaministeeriumi hallatav riigiasutus.

(3) Kui kaitseala või kaitstavat looduse üksikobjekti ei valitse Keskkonnaministeeriumi hallatav riigiasutus, määrab kaitse-eeskirja kinnitaja valitsejaks mõne teise kaitseala valitseja või Keskkonnaministeeriumi maakonnas asuva keskkonnateenistuse.

(RK s 08.12.1999 jõust.01.01.2000 - RT I 1999, 95, 843)

(4) Kuni kaitseala või kaitstava looduse üksikobjekti käesolevas seaduses sätestatud kaitse-eeskirja kinnitamiseni annab keskkonnaminister kaitseala või kaitstava looduse üksikobjekti valitsemise volituse Keskkonnaministeeriumi hallatavale riigiasutusele või keskkonnateenistusele.

(RK s 08.12.1999 jõust.01.01.2000 - RT I 1999, 95, 843)

(5) Kaitseala või kaitstava looduse üksikobjekti valitsejal on kaitseala või kaitstava looduse üksikobjekti piires keskkonnajärelevalve asutuse õigused ja tema järelevalvekohustusega töötajal riigi keskkonnakaitseinspektori õigused.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 6.1. Kaitstava loodusobjekti valitsemine

(1) Kaitseala ja kaitstava looduse üksikobjekti valitsemine on järelevalve teostamine ja kaitse-eeskirjaga sätestatud ning kaitsekorralduskavaga kavandatud tegevuse korraldamine.

(2) Täidesaatvat riigivõimu teostab kaitseala ja kaitstava looduse üksikobjekti valitseja:

1) käesoleva seaduse ja kaitse-eeskirja nõuete täitmise kontrollimisega;

2) käesoleva seaduse ja kaitse-eeskirjaga määratud ulatuses keskkonna kasutamise tingimuste andmisega;

3) keskkonna kasutamise ja ehitistele esitatavate nõuete täitmise järelevalvega, omades protokollide koostamise õigust.

(3) Kaitseala valitsejal on õigus kaitse-eeskirjaga sätestatud ja kaitsekorralduskavaga kavandatud tegevust korraldada omavalitsusega, maaomanikuga või mõne muu isikuga sõlmitud lepingu alusel.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 7. Kaitsekohustuse teatis

(1) Käesoleva seaduse paragrahvis 5 ettenähtud korras kaitse alla võetud loodusobjekti kaitse-eeskirja kehtestamisel koostab kaitseala või kaitstava looduse üksikobjekti valitseja kaitsekohustuse teatise. (RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(2) Kaitsekohustuse teatis on kirjalik kohustusdokument, mis sisaldab:

1) andmeid kaitstava loodusobjekti kaitse alla võtja, valitseja, loodusobjekti asukoha ja kaitse alla võtmise aja kohta;

2) väljavõtet kaitstava loodusobjekti kaitse-eeskirjast, eriti osas, mis käsitleb antud maaomaniku või maavaldaja suhtes rakendatavaid kitsendusi ja kohustusi;

3) andmeid kaitseala eesmärkide, arengusuundade ja tegevusprogrammide kohta.

(3) Kaitsekohustuse teatise saavad kaitstava loodusobjekti omanik, valdaja ja valitseja. Kaitsekohustuse teatisele kirjutavad alla kõik asjaosalised.

(4) Kinnisasja võõrandamisel on võõrandaja kohustatud kaitsekohustuse teatise allkirja vastu üle andma uuele omanikule.

(5) Kaitsekohustuse teatis koostatakse ka ajutise kaitseala moodustamise korral vastavalt käesoleva seaduse paragrahv 21 6. lõikele.

Paragrahv 8. Omandi kitsenduste ja omaniku kohustuste kehtivus

(1) Käesoleva seaduse paragrahvide 11-13 järgsed kitsendused ja kohustused jõustuvad kaitse alla võtmise otsuse Riigi Teatajas ilmumise päeval.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(2) Kaitse-eeskirja alusel esitab loodusobjekti valitseja kinnistusametile avalduse seadusjärgsete kitsenduste ja kohustuste lõpetamise või muutmise kandmiseks kinnistusraamatusse.

(3) Kinnisasja valdusest väljaandmisel peab omaniku ja valdaja vaheline leping sisaldama kaitse-eeskirjast tulenevaid kitsendusi ja kohustusi.

Paragrahv 9. Muud kinnisomandi kitsendused

(1) Loodusobjekti valitsejal on õigus rajada kaitseala piires olevale kaitstavat looduse üksikobjekti või kaitstava liigi kasvukohta või püsielupaika sisaldavale kinnisasjale teaduslikel või hariduslikel eesmärkidel ajutist ehitist, kui ta hüvitab maaomanikule või -valdajale sellega tekitatud kahju.

(2) Kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja omanikul ei ole õigust keelata teiste isikute viibimist omal maal seoses teadusliku uurimistöö, järelevalve või päästetöödega, mida teostatakse Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras.

(3) Kaitseala sihtkaitse- ja piiranguvõõndis olevad või kaitstava looduse üksikobjekti juurde viivad erateed ja -rajad on päikese tõusust loojanguni avalikuks kasutamiseks ning kinnisasja omanik peab tagama nimetatud ajal teiste isikute juurdepääsu kaitstavale looduse üksikobjektile.

(4) Ehitise õues, kus asub kaitstav looduse üksikobjekt, võivad teised isikud viibida omaniku poolt kehtestatud korras.

(5) Kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja võõrandamisel on riigil vastavalt asjaõigusseaduse (RT I 1993, 39, 590; 1995, 26-28, 355; 57, 976; 1996, 45, 848; 51 967; 1997, 52, 833; 1998, 12, 152; 30, 409) paragrahvidele 256-275 ostueesõigus, ka omavalitsuse ees, välja arvatud juhul, kui kinnisasi võõrandatakse esimese ringi pärijatele või kui see asub programmiala üldvõõndis.

(6) Vabariigi Valitsus võib omaniku nõusolekuta seaduses sätestatud juhtudel ja korras võõrandada kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja.

(7) Kaitseala piires ei tohi kaitseala valitseja nõusolekuta:

1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja pindala;

2) kinnitada maakorralduskava;

3) väljastada metsaomanikule metsamajandamiskava;

4) kehtestada detail- ja üldplaneeringut;

5) anda projekteerimistingimusi.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(8) Kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja omanik või valdaja on kohustatud viivitamatult teatama loodusobjekti valitsejale kõikidest loodusobjekti (objekti seisundit) kahjustavatest ja kahjustada võivatest asjaoludest.

(9) Kui tegevus väljaspool kaitstava loodusobjekti piire põhjustab või võib põhjustada kaitstaval loodusobjektidel keskkonnaseisundi halvenemist, selgitatakse täiendavate kitsenduste rakendamise vajadust keskkonnamõjude hindamisega.

2. peatükk

Kaitsealad

Paragrahv 10. Kaitsealavööndid

(1) Kaitsealavöönd on kaitseala eri kaitsekorraga osa. Kaitsealavööndi tüübid on loodusreservaat, sihtkaitsevöönd, piiranguvöönd ja programmiala üldvöönd.

(2) Kaitseala kogu maa- ja veela jaguneb kaitse- eeskirjas sätestatult kaitsealavööndite vahel.

(3) Kaitsealavööndites rakendatavad kitsendused ja kohustused (paragrahvid 11-13) kehtestatakse kas täielikult või osaliselt, kas püsivalt või ajutiselt ja need sätestatakse kaitse-eeskirjas.

Paragrahv 11. Loodusreservaat

(1) Loodusreservaat on kaitseala otsesest inimtegevusest puutumata loodusega maa- või veela, kus tagatakse looduslike koosluste säilimine üksnes looduslike protsesside tulemusena.

(2) Loodusreservaadis on keelatud:

1) igasugune majandustegevus ning loodusvarade kasutamine;

2) inimeste viibimine, välja arvatud järelevalve-, teadus- ja päästetöödel.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 12. Sihtkaitsevöönd

(1) Sihtkaitsevöönd on kaitseala maa- või veela seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks. Sihtkaitsevööndis asuvaid loodusvarasid ei arvestata tarbimisvarudena.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(2) Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on sihtkaitsevööndis keelatud:

1) inimeste viibimine kaitsealuste liikide elupaigas, kasvukohas ja rändlindude koondumispaigas;

2) mootorsõiduki, jalgratta ja ujuvvahendiga liiklemine;

3) telkimine, lõkke tegemine ja rahvatrituse korraldamine.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(2.1) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 1 ja 2 kehtestatud keeld ei laiene järelevalve-, teadus- ja päästetöödega tegelevatele isikutele.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(3) Sihtkaitsevööndis on majandustegevus ja loodusvarade kasutamine keelatud, kui kaitse-eeskirjaga ei ole sätestatud käesoleva paragrahvi 4. ja 5. lõikes loetletud leevendusi.

(4) Kaitstava loodusobjekti säilitamiseks vajaliku või seda objekti mittekahjustava tegevusena võib sihtkaitsevööndis kaitse-eeskirjaga lubada:

1) olemasolevate maaparandussüsteemide hooldustööd;

2) metsa majandamist vastavalt kaitse eesmärgile;

3) marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste kasutamist;

4) jahipidamist ja ulukite arvukuse reguleerimist;

5) kalapüüki;

6) tee, õhuliini ja muu rajatise ning mittetootmisliku iseloomuga ehitise rajamist kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks;

7) tegevust poollooduslike koosluste ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(5) Sihtkaitsevööndi poollooduslike koosluste esinemisaladel on kohustuslik nende ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks kaitsekorrast tulenev vajalik tegevus nagu niitmine, karjatamine, puu- ja põõsarinde harvendamine ja kujundamine kaitse-eeskirjaga sätestatud ulatuses.

Paragrahv 13. Piiranguvöönd

(1) Piiranguvöönd on kaitseala majanduslikult kasutatav osa, kus majandustegevuse kitsendused lähtuvad käesolevast seadusest.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(2) Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on piiranguvööndis keelatud:

1) uute maaparandussüsteemide rajamine;

2) veekogude vee taseme muutmise ja nende kallaste kahjustamine;

3) maavarade ja maa-ainese kaevandamine;

4) puhtpuistute kujundamine, üheliigiliste metsakultuuride ja energiapuistute rajamine;

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

5) lõppraie (uueudusraie), välja arvatud turberaie perioodiga vähemalt 40 aastat;
(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

6) jäätmete ladustamine;

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

7) väetiste ja mürgkemikaalide kasutamine;

8) teede, õhuliinide ja muude kommunikatsioonide rajamine;

9) uute ehitiste püstitamine;

10) jahipidamine ja kalapüük.

11) mootorsõiduki, jalgratta ja ujuv vahendiga liiklemine selleks mitte ettenähtud ja tähistamata liiklusteel;

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

12) telkimine, lõkke tegemine ja rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(3) Piiranguvõõndi poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende ilme ja liigilise koosseisu tagamiseks kohustuslik kaitse-eeskirjast tulenev tegevus, nagu niitmine, karjatamine, puu- ja põõsarinde harvendamine ja kujundamine.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(4) Piiranguvõõndis kustutatakse loodusvarade tarbimisvarud või viiakse need kaitse-eeskirjaga määratud kasutamise piiridesse.

(5) Kaitse-eeskirjaga võib piiranguvõõndis nõuda koosluse liigilise ning vanuselise mitmekesisuse säilitamist ja keelata piiranguvõõndi küljumata pinnasel puidu kokku- ja väljavedu.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 14. Programmiaala üldvõõnd

Programmiaala üldvõõnd on maa- või veeala, mis luuakse eesmärgil siduda loodusreservaadid, sihtkaitsevõõndid ja piiranguvõõndid terviklikuks programmiaalaks.

Paragrahv 15. Rahvuspark

(1) Rahvuspark on erilise rahvusliku väärtusega kaitseala looduse ja kultuuripärandi, sealhulgas ökosüsteemide, bioloogilise mitmekesisuse, maastike, rahvuskultuuri ning alalhoidliku looduskasutuse säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks.

(2) Rahvuspark jaotatakse loodusreservaadiks, sihtkaitsevõõndiks ja piiranguvõõndiks.

(3) Eesti rahvuspargid on:

1) Lahemaa - Põhja-Eestile iseloomuliku looduse ja pärand-kultuurimaastike kaitseks;

2) Karula - Lõuna-Eestile iseloomulike metsa- ja järverikaste kuppelmaastike kaitseks;

3) Soomaa - Vahe-Eesti edelaosa soode, lamminiitude ja metsade kaitseks;

4) Vilsandi - Lääne-Eesti rannikumaastiku ja -mere ning linnurikaste väikesaarte kaitseks.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 16. Looduskaitseala

(1) Looduskaitseala on looduskaitsealase või teadusliku väärtusega kaitseala looduslike protsesside ning haruldaste ja hävimisohus olevate ja/või kaitstavate taime-, seene- ja loomaliikide ning nende kasvukohtade ja elupaikade, eluta looduse, samuti maastike ja looduse üksikobjektide säilitamiseks, kaitseks ja uurimiseks.

(2) Looduskaitseala jaotatakse loodusreservaadiks, sihtkaitsevõõndiks ja piiranguvõõndiks.

Paragrahv 17. Maastikukaitseala (looduspark)

(1) Maastikukaitseala on haruldase või Eestile iseloomuliku loodus- või pärandkultuurimaastikuga kaitseala, mis on moodustatud looduskaitsealadel, kultuurilistel või puhke-eesmärkidel. Maastikukaitseala eritüüpina käsitletakse ka kaitse alla võetud parke, arboreetumeid ja botaanikaaedu.

(2) Maastikukaitseala jaotatakse sihtkaitsevõõndiks ja piiranguvõõndiks.

(3) Kaitse alla võetud pargi, arboreetumi ja botaanikaaia maa-ala on piiranguvõõnd.

Paragrahv 18. Programmiaala

(1) Programmiaala on seire, uurimis- ja haridustöö korraldamiseks ning loodusvarade kaitse ja kasutamise ühitamiseks kohaliku, riikliku või rahvusvahelise programmiga haaratud ala.

(2) Programmiaala jaotatakse loodusreservaadiks, sihtkaitsevõõndiks, piiranguvõõndiks ja programmiaala üldvõõndiks.

(3) Programmiaala piires asuvad käesoleva seaduse paragrahvides 15-17 nimetatud kaitsealad säilitavad oma õigusliku staatuse.

3. peatükk

Kaitstavad looduse üksikobjektid

Paragrahv 19. Kaitstava looduse üksikobjekti kaitse

(1) Üksikobjekti mis tahes kahjustamine on keelatud.

(2) Üksikobjekti seisundit või ilmet mõjutava töö teostamine on lubatud üksikobjekti valitseja nõusolekul.

(3) Kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti, on kinnisasja omanik kohustatud hoolt kandma üksikobjekti seisundi ja selle ümbruse korrastamise eest.

(4) Üksikobjekti kaitse alla võtmise otsusega moodustub selle ümber kuni 50 meetri kauguseni piiranguvöönd, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Selle kaitsekord on määratud käesoleva seaduse paragrahvis 13.

4. peatükk

Kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid

Paragrahv 20. Liigikaitse põhimõtted

(1) Loodusliku mitmekesisuse, sealhulgas liigirikkuse säilitamiseks tuleb tagada looduslike liikide kaitse võimalikult madala taksonoomilise üksuse tasemel ja võimalikult kõigi liikide säilimiseks.

(2) Kaitsealustesse liikidesse kuuluvate isendite elu- või kasvutingimuste säilitamiseks, parandamiseks ja paljunemise soodustamiseks rakendatakse kohalikke, riiklikke ja rahvusvahelisi programme.

(3) Teede ja teiste tehiseobjektide rajamisel tuleb tagada kaitsealustesse liikidesse kuuluvatele isenditele võimalikult ohutud elu- ja liikumistingimused ning kaitsealuste kivististe või mineraalide teada olevate leiukohtade säilimine.

(4) Ökosüsteemide ohustamise vältimiseks on võõrliikide loodusesse viimine keelatud, välja arvatud teaduslikult põhjendatud taasasustamine keskkonnaministri loal.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 21. I kategooria kaitsealuse liigi kaitse

(1) I kategooria kaitsealused liigid on:

muda-lahnarohi	- Isoetes echinospora
karedahambaline osi	- Equisetum trachyodon
haruline võtmehein	- Botrychium matricariifolium
põhja-raunjalg	- Asplenium septentrionale
ida-kiviürt	- Woodsia ilvensis
sudeedi põisjalg	- Cystopteris sudetica
odajas astelsõnajalg	- Polystichum lonchitis
kollane käoking	- Aconitum lasiostomum
põhja-lippernes	- Oxytropis sordida
pisilina	- Radiola linoides
püsiüksannikas	- Swertia perennis
sinine kopsurohi	- Pulmonaria angustifolia
püramiidjas akakapsas	- Ajuga pyramidalis
silmjärvikas	- Littorella uniflora
harilik kobarpea	- Ligularia sibirica
mägi-kadakkaer	- Cerastium alpinum
nõtke näkirohi	- Najas flexilis
lehitu pisikäpp	- Epipogium aphyllum
lääne-sõrmkäpp	- Dactylorhiza praetermissa
Ruthe sõrmkäpp	- Dactylorhiza ruthei
leeder-sõrmkäpp	- Dactylorhiza sambucina
jalgtarn	- Carex rhizina
ebapärlikarp	- Margaritifera margaritifera
must-toonekurg	- Ciconia nigra
merikotkas	- Haliaetus albicilla
madukotkas	- Circaetus gallicus
kaljukotkas	- Aquila chrysaetos
kalakotkas	- Pandion haliaetus

rabapistik - Falco peregrinus
rabapüti - Lagopus lagopus
lendorav - Pteromys volans
naarits (euroopa) - Mustela lutreola

(2) I kategooria kaitsealuste liikide isendite ning nende elu-, sigimis- või pesitsuspaikade ja rändeteede ning kasvukohtade kahjustamine on keelatud.

(3) I kategooria kaitsealuste liikide puhul kehtivad ka kõik käesoleva seaduse paragrahv 22 2. ja 3. lõikes kehtestatud nõuded.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(4) Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras välja antud loata on keelatud I kategooria kaitsealuste liikide uurimine, märgistamine, elutingimuste parandamine, loodusest eemaldamine, paljundamine, pidamine ja kasvatamine tehistingimustes ning loomade sigimis- ja pesitsuspaikades pildistamine, filmimine ja häälte salvestamine.

(5) I kategooria kaitsealuse liigi täpset kasvukohta või elupaika käsitleva teabe avalikustamine on keelatud, kui objekt selle tagajärjel ohtu võib sattuda.

(6) I kategooria kaitsealuse liigi seni kaitsmata kasvukoha või pesapaiga (püsielupaiga) avastamisteate saamisel saadab keskkonnaminister maaomanikule või -valdajale kaitsekohustuse teatise tähta käesolevas seaduses I kategooria kaitsealuse liigi kaitseks sätestatud nõudeid.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 22. II kategooria kaitsealuse liigi, kivistise või mineraali kaitse

(1) II kategooria kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid kehtestatakse käesoleva seaduse alusel Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras.

(2) II kategooria kaitsealuste taimede ja seente korjamine ning tehingud nendega on keelatud. Ka on keelatud nende kasvukohtade hävitamine või kahjustamine ulatuses, mis ohustab liigi säilimist selles kohas.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(3) II kategooria kaitsealuste loomade püüdmine, pidamine, tapmine, loomi ohustav häirimine ja tehingud nendega on keelatud. Ka on keelatud nende sigimis- ja muude püsielupaikade hävitamine või kahjustamine ulatuses, mis ohustab liigi säilimist nimetatud aladel.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(4) II kategooria kaitsealuste kivististe või mineraalide kahjustamine, looduslikust asukohast eemaldamine, tehingud nendega ning leiukohtade hävitamine või kahjustamine on keelatud.

(5) Eriluba II kategooria kaitsealuste liikide isendite, kivististe ja mineraalide kasutamiseks teaduslikul või õppe-kasvatustsükli eesmärgil antakse Vabariigi Valitsuse kehtestatud korras.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(6) II kategooria kaitsealuse liigi, kivistise või mineraali täpset kasvukohta, püsielupaika või leiukohta käsitleva teabe avalikustamine on keelatud, kui selle teatavakssaamine võib põhjustada objekti kahjustamist.

(7) II kategooria kaitsealuse liigi, kivistise või mineraali kasvukoha, püsielupaiga või leiukoha säilimise tagamiseks võidakse moodustada looduskaitseala.

Paragrahv 23. III kategooria kaitsealuse liigi, kivistise või mineraali kaitse

(1) III kategooria kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid kehtestatakse käesoleva seaduse alusel Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras.

(2) Keelatud on III kategooria kaitsealuste taimede ja seente kasvukohtade kahjustamine, taimede ja seente loodusest korjamine ulatuses, mis ohustab liigi säilimist selles kasvukohas, ja tehingud nendega.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(3) III kategooria kaitsealuste loomade püüdmine, pidamine, tapmine, ohustav häirimine, jälitamine ja tehingud nendega on keelatud.

(4) III kategooria kaitsealuste kivististe või mineraalide kahjustamine ning tehingud nendega on keelatud.

(5) Eriluba käesoleva paragrahvi 2., 3. ja 4. lõikes nimetatud tegevuseks teaduslikul või õppe-kasvatustsükli otstarbel ning tehinguteks nendega antakse Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras.

(6) III kategooria kaitsealuse liigi, kivistise või mineraali kasvukohas, püsielupaigas või leiukohas võidakse moodustada looduskaitseala, kui muude kaitseabinõudega pole võimalik tagada vastava liigi, kivistise või mineraali säilimist Eestis.

Paragrahv 24. Kaitsealuste liikide ümberasustamine ja rahvusvaheliste lepete täitmine

(1) Kaitsealuste taimede, seente ja loomade ümberasustamine on lubatud vaid Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras.

(2) Loodusliku loomastiku ja taimestiku ohustatud liikidega rahvusvahelise kaubanduse konventsiooni (CITES) (RT II 1993, 27/28, 83) lisadesse kantud taimede ja loomade ning nende osade ja nendest valmistatud toodete riiki toimetamine ja riigist väljavedu toimub keskkonnaministri poolt kehtestatud korras.

5. peatükk

Kaitstavate loodusobjektide seisundi järgimine ja arvestus

Paragrahv 25. Kaitstavate loodusobjektide seisundi jälgimine

Kaitstavate loodusobjektide seisundi jälgimist ja sellega seotud teadustööd tehakse keskkonnaministri kehtestatud korra alusel.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 26. Kaitstavate loodusobjektide arvestus

(1) Kõigi Eestis paiknevate looduskaitses alla võetud loodusobjektide, sealhulgas kaitstavate liikide kasvukohtade ja püsielupaikade ning kivististe ja mineraalide leiukohtade arvestust peetakse riiklikus registris.

(2) Riiklikus registris olev teave kaitstavate loodusobjektide asukoha ja kaitsetingimuste kohta edastatakse maakatastri pidajale.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

6. peatükk

Kaitstavate loodusobjektide kaitsega seotud kulutused ja hüvitused

Paragrahv 27. Loodusobjekti kaitse alla võtmise ja kaitstava loodusobjekti valitsemisega seotud kulutused

(1) Loodusobjekti kaitse alla võtmise ja valitsemise kulud kannab kaitse alla võtja, kui viimase ja maaomaniku või -valdaja vahel sõlmitud lepinguga ei ole sätestatud teisiti.

(2) Kaitseala piires oleva või kaitstavat looduse üksikobjekti sisaldava kinnisasja omanikul on õigus kaitstava loodusobjekti valitsejalt taotleda loodusobjekti külastustasu kehtestamist.

(3) Kaitseala ja kaitstavat looduse üksikobjekti tähistab kaitstava loodusobjekti valitseja keskkonnaministri määratud tähistega ja korras.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 28. Kaitstava loodusobjekti kaitsekorrast tuleneva majandusliku kahju heastamine

(1) Kaitstava loodusobjekti kaitse-eeskirjaga sätestatud kitsendused ja kohustused vähendavad maamaksu määra seadusega kehtestatud ulatuses.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(2) Maamaksust on vabastatud maa, kus kaitsekord välistab majandustegevuse, kusjuures majandustegevuseks ei loeta kaitse-eeskirjaga sätestatud kohustuslikku tegevust looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks.

(3) Kaitsekorrast põhjustatud kohaliku omavalitsuse tulude vähenemist arvestatakse kohaliku omavalitsuse eelarve tasakaalustamisel riigieelarvega.

(4) Kui kaitse-eeskiri peatab enne kaitse-eeskirja jõustumist lubatud ja juba alustatud tegevuse, hüvitab riik selle tegevuse korraldamiseks tehtud kulutused.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

(5) Kaitsealuste liikide isendite tekitatud kahju hüvitatakse seaduse alusel.

(RK s 16.06.1999 jõust.23.06.1999 - RT I 1999, 54, 583)

(Lõige 6 kehtetu - RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

Paragrahv 28.1. Kaitseala piires asuva kinnisasja vahetamine

(1) Kaitseala loodusreservaadi või sihtkaitsevööndi või nendega võrdsustatud kaitsekorraga ala piirides asuv eraõigusliku isiku omandis olevat kinnisasja võib omaniku nõusolekul Vabariigi Valitsuse otsusega vahetada riigile kuuluva kinnisasjaga.

(2) Kinnisasjad vahetatakse pindala järgi.

(3) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud omanik ei nõustu vahetusega pindala järgi, hinnatakse vahetamises osalevate kinnisasjade väärtused koos oluliste osade ja kinnisasjaga seotud asjaõigustega riigi kulul erakorralise hindamisega.

(4) Kinnisasjade vahetamisel tohib riigile kuuluva kinnisasja väärtus eraõiguslikule isikule kuuluva kinnisasja väärtusest väiksem olla ainult poolte kokkuleppel.

(5) Vahetamist võib algatada kaitseala valitseja, kinnisasja omanik või kinnisasja üleandmist taotlev õigustatud isik. Vahetamise korra kehtestab keskkonnaminister.

(6) Kohaliku omavalitsuse nõusolekul võib vahetada riigile kuuluvat kinnisasja maareformi õigustatud subjektile üleandmisele kuuluva kinnisasjaga.

(RK s 19.02.98 jõust.22.03.98 - RT I 1998, 23, 323)

7. peatükk

Vastutus seaduse rikkumise eest

Paragrahv 29. Vastutus kaitstavate loodusobjektide seaduse rikkumise eest

(1) Isikud, kes rikuvad käesoleva seaduse või selle alusel kehtestatud norme, kannavad haldus-, kriminaal- või tsiviilvastutust seaduses ettenähtud korras.

(2) Loodusobjekti ja tema tähistust on keelatud hävitada või rikkuda. Kui rikkumisega kahjustatud loodusobjekti või tähistuse taastamine ei ole võimalik, tuleb kahju hüvitada vastavalt seadusele.

(3) Riiklikul looduskaitseasutusel ja kaitstava loodusobjekti valitsejal on õigus esitada riigilõivuvaba hagi kaitstavale loodusobjektile tekitatud kahju sissenõudmiseks ning seda ka teise isiku õiguste kaitseks.

(4) Kaitstavale loodusobjektile tekitatud kahju hüvitus tasutakse riigieelarvesse Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud korras ja määrades. Selle kahju hüvitamine ei takista omanikku, välja arvatud riik, kohtu kaudu nõudma süüdlaselt kahjustatud või hävitatud loodusobjekti taastamist või taastamistööde maksumuse või loodusobjekti väärtuse tasumist. Kaitstavale loodusobjektile tekitatud kahju hüvitust kasutatakse seadusega sätestatud sihtotstarbel ja korras.

(RK s 16.06.1999 jõust.23.06.1999 - RT I 1999, 54, 583)

(5)(Kehtetu - RK s 16.06.1999 jõust.23.06.1999 - RT I 1999, 54, 583)

8. peatükk

Lõppsätted

Paragrahv 30. Kaitstavate loodusobjektide seaduse rakendamine

(1) Eesti NSV seaduses "Eesti looduse kaitse kohta" (ENSV Teataja 1990, 6, 103) paragrahvid 20-22 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"Paragrahv 20. Taime-, seene- ja loomaliikide ning nende koosluste, kivististe, mineraalide, looduse üksikobjektide ning maa- ja veelade kaitse alla võtmine

Kaitse alla võetakse:

1) haruldased ja hävimisohus olevad erilise teadusliku või esteetilise väärtusega taime-, seene- ja loomaliigid ning nende kooslused, samuti kivistised ja mineraalid;

2) haruldased pinnavormid, pargid, veekogud ja muud teadusliku, kultuurilis-ajaloolise või esteetilise väärtusega looduse üksikobjektid;

3) teadusliku või esteetilise väärtusega maastikud, rannad ning maa- ja veelad, millel on oluline tähtsus looduskeskkonna, taimeliikide kasvukohtade, loomaliikide elupaikade ja muude loodusobjektide kaitsmisel.

Paragrahv 21. Kaitse alla võtmise kord

Taime-, seene- ja loomaliigid, nende kooslused, kivistised, mineraalid, looduse üksikobjektid ning maa- ja veelad võetakse kaitse alla kaitstavate loodusobjektide seadusega kehtestatud korras.

Paragrahv 22. Taime-, seene- ja loomaliikide ning nende koosluste, kivististe, mineraalide, looduse üksikobjektide ning maa- ja veelade kaitse korraldamine

Taime-, seene- ja loomaliikide, nende koosluste, kivististe, mineraalide, looduse üksikobjektide ning maa- ja veelade kaitset korraldatakse kaitstavate loodusobjektide seadusega kehtestatud korras."

(2) Eesti Vabariigi riigilõivuseaduses (RT 1990, 11, 118; RT I 1993, 66, 935; 1994, 14, 247) tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 4 1. lõike punkt 17 sõnastatakse järgmiselt:

"17) hagejad (riiklik looduskaitseasutus või kaitstava loodusobjekti valitseja) - keskkonna reostamise, loodusvarade ebaratsionaalse kasutamise ja loodusobjektide kahjustamisega tekitatud kahju hüvitamise asjades;";

2) paragrahvi 4 7. lõiget täiendatakse punktiga 4 järgmises sõnastuses:

"4) kaitstava loodusobjekti kaitse-eeskirja alusel tehtavate seadusjärgsete kitsenduste ja kohustuste lõpetamise või muutmise kandmine kinnistusraamatusse."

(3) Haldusõiguserikkumiste seadustiku (RT 1992, 29, 396; 1993, 7, 103; RT I 1993, 33, 539; 44, 637; 62, 891; 72/73, 1019; 1994, 1, 5; 12, 202) paragrahv 66 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"Paragrahv 66. Kaitstava loodusobjekti kaitse-eeskirja ja nõuete rikkumine

Riigi poolt kaitse alla võetud loodusobjekti (kaitseala, kaitstava looduse üksikobjekti, kaitsealuse liigi, kivistise või mineraali) kaitse-eeskirja ja nõuete rikkumise eest - määratakse rahatrahv kuni kaheksa päevapalga ulatuses."

(4) Keskkonnafondi seaduse (RT I 1994, 8, 105) paragrahv 4 1. lõiget täiendatakse punktiga 7 järgmises sõnastuses:

"7) loodusobjektile tekitatud kahju hüvitus."

(5) Tunnistada kehtetuks Eesti Vabariigi seadus "Lahemaa Rahvuspargi kohta" (RT 1991, 13, 171) ja Eesti Vabariigi Ülemnõukogu 1991. aasta 27. märtsi otsus "Eesti Vabariigi seaduse "Lahemaa Rahvuspargi kohta" rakendamise" (RT 1991, 13, 172) käesoleva seadusega ettenähtud Lahemaa Rahvuspargi kaitse-eeskirja jõustumise päevast.

(6) Enne käesoleva seaduse jõustumist moodustatud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord (tsoneering) jäävad kehtima kuni käesoleva seadusega ettenähtud kaitse-eeskirjade rakendamiseni niivõrd, kuivõrd need ei ole vastuolus käesoleva seadusega.

(7) Enne käesoleva seaduse jõustumist moodustatud kaitseala ümbritsev kaitsetsoon loetakse piiranguvõõndina vastavasse kaitsealasse kuuluvaks kuni võõnditeks jaotamiseni käesoleva seadusega ettenähtud korras.

Riigikogu esimees Ülo NUGIS

F2 Summary of the Nature Conservation Objects Act

The Nature Conservation Objects Act establishes the procedure for extending protection to special endangered nature objects and the essence of the protection as well as the rights and the obligations of landowners, land users, and other persons in relation to nature conservation objects. The rules of import and export of the species covered in the annexes of the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora shall be introduced by the regulation of the Minister of Environment.

F3 The Regulation of the Minister of Environment No. 50 of October 12, 1994

Keskkonnaministri määrus 12. oktoobrist 1994. a. Nr. 50.

Mõnede kaupade sisse-, välja- ja transiitvedude eritingimuste kehtestamine

Lähtudes tolliseaduse (RT I 1993, 62, 891) paragrahv 21 lg. 3, Vabariigi Valitsuse 25. jaanuari 1994. a. määruse nr. 32 "Mõnede kaupade sisse-, välja- ja transiitvedude eritingimuste kehtestamise kohta" ning kaitstavate loodusobjektide seaduse (RT I 1994, 46, 773) paragrahv 24 lõike 2 täitmiseks määran:

1. Eriloo alusel taime- ja loomaliikide, kivististe ja jahitrofeede Eesti tolliterritooriumile sisse- ja sealt väljaveo korra.

2. Eriloo alusel Eesti tolliterritooriumile sisse- ja sealt väljaveetavad liigid, kivistised ja jahitrofeed on:

2.1. Loodusliku loomastiku ja taimestiku ohustatud liikidega rahvusvahelise kaubanduse konventsiooni (CITES) (RT II 1993, 27/28, 83) lisadesse kantud liigid (lisa 1).

2.2. Eestis looduskaitsealused loomaliigid (lisa 2).

2.3. Eestis looduskaitsealused kivistised (lisa 3).

2.4. Jahitrofeed (lisa 4).